

Politiek leiders horen in de Tweede Kamer

Trouw, 26 februari 2010

In het inmiddels beruchte Kamerdebat aan de vooravond van de val van het kabinet Balkenende 4 ontstond de bizarre situatie dat er een kabinet Balkenende-Rouvoet en een kabinet Bos aan het woord waren. De premier sprak namens de ministers van CDA en Christen Unie en vice-premier Bos namens de ministers van de PvdA. Dit is staatsrechtelijk en grondwettelijk buitengewoon ernstig, omdat ministers altijd namens het gehele kabinet dienen te spreken. Wanneer dat niet zo is, kan de Kamer haar taak van controleur van de regering niet uitoefenen. De Kamer had dan ook tijdens het debat de regering moeten dwingen met een gelijkkluidende mening (over de Uruzganmissie) te komen en als dat daarna nog niet was gebeurd, dan had de Kamer het vertrouwen in het kabinet meteen moeten opzeggen. Dat had getuigd van een verantwoorde dualistische opstelling van de Tweede Kamer.

Nu is het kabinet gevallen in de beslotenheid van de ministerraad en heeft de Kamer er zelfs geen debat aan gewijd. Ook dat getuigt van een weinig dualistische en zelfbewuste opstelling van de Kamer. Over vele minder belangrijke zaken worden lange debatten gehouden, maar het kabinet wordt niet ter verantwoording geroepen over haar eigen val.

Dat het zover kon komen dat premier Balkenende en vice-premier Bos zelfs in de Kamer verdeeld optraden is- naast de grote inhoudelijke meningsverschillen tussen CDA en PvdA- te wijten aan het feit dat in het kabinet Balkenende 4 de leiders van de drie coalitiepartners tevens premier en vice-premier waren. Vanaf het begin van het kabinet hadden vooral Bos, maar ook Balkenende grote moeite om hun verschillende petten uit elkaar te houden. Dan weer sprak de partijleider, dan weer de minister en het was vaak volslagen onduidelijk waarom op het ene moment voor de ene rol en op het andere moment voor de andere werd gekozen.

Dit was te voorkomen geweest wanneer de drie politieke leiders van de regeringsfracties niet in het kabinet, maar als fractievoorzitter in de Tweede Kamer waren gaan zitten. Dat had een dualistische en zelfstandige opstelling van de Tweede Kamer bevorderd. Nu dienden fractievoorzitters als Hamer, Slob en vooral van Geel, uiteindelijk te buigen voor hun politieke bazen in het kabinet. Werkelijke parlementaire controle werd hierdoor vaak een farce en de oppositie had het nakijken.

Ook voor de partijen zelf is het in de Kamer zitting nemen van de politieke leider een voordeel. Binnen de marges van het regeerakkoord kunnen de politieke voormannen- en vrouwen dan veel gemakkelijker het onversneden partijstandpunt naar voren brengen. Nu dienden Bos, Balkenende en Rouvoet steeds het kabinetsstandpunt uit te dragen, per definitie een compromis tussen de opvattingen van de drie coalitiepartners. En als zij dat niet deden ontstonden onduidelijkheid en grote problemen, uiteindelijk leidend tot de val van het kabinet.

Het is dan ook in Femke Halsema en Alexander Pechtold te prijzen dat zij al hebben verklaard na de Tweede Kamer verkiezingen van 9 juni a.s. als fractievoorzitter in de Tweede Kamer te zullen blijven. De andere lijsttrekkers, inclusief Jan Peter Balkenende, moeten dat ook doen voor de verkiezingen. Ja, Wouter Bos beloofde het voor de verkiezingen van 2006, maar laten we er nu vanuit gaan dat hij en anderen hun lesje geleerd hebben en zich wel aan hun belofte zullen houden.

Dat zal het dualisme tussen Kamer en kabinet en de duidelijkheid in de politiek versterken. En dat is hoognodig na de afgelopen jaren, teneinde de geloofwaardigheid van de politiek bij de burgers te versterken. Het is ook goed voor de politieke partijen. Dat heeft toenmalig VVD-leider Frits Bolkestein bewezen tijdens de twee paarse kabinetten.

Frans W. Weisglas (VVD) is oud-Voorzitter van de Tweede Kamer